

Keywords: higher library and information education; Europe; criteria of the education quality; universities' world ranking; diversification of library science educational programs

References

1. Bachynska N. A. (2014). Bibliotechna osvita v krainakh Yevropy. *Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii do 75-richchia zasnuvannia Natsionalnoi istorichnoi biblioteki Ukrainy (m. Kyiv, 2—3 zhovt. 2014 r.)*. Kyiv, pp. 11—14.
2. Behun V. (1997). Pidhotovka bibliotechnykh profesionaliv v Ispanii. *Bibliotechnij visnik*, 4, pp. 8—9.
3. Bohdanov H. (2018). Pidhotovka bibliotechnykh kadrov u Nimechchyni. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 8, pp. 43—46.
4. Humenchuk A. V. (2021). Mizhnarodni vymohy do harmonizatsii osvity proqram pidhotovky fakhivtsiv u haluzi bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 59, pp. 33—43.
5. Krokmalnyi R. (2017). Bibliotechna osvita i mizhnarodni internet-komunikatsii. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnologii*, 11—12, pp. 293—294.
6. Mar'yina O. Yu. (2013). Sotsiokomunikatsiini tekhnologii v yevropeiskii bibliotekhnii osviti. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 40, pp. 125—132. Available at: <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v40/18.pdf>.
7. Pashkova V. (1998). Profesiyni vizyt u Velyku Brytaniuu. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 6, pp. 12—13.
8. Solianyuk A. A. (2020). Modeli staloho rozvytku vyshchoi bibliotekho-informatsiinoi osvity: zarubizhnyi dosvid. *Suchasna informatsiino-bibliotekna osvita: oriientyri spivtvorennia : zb. materialiv Kh Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 25—28 liut. 2020 r., smt. Slavske Lviv. obl.*, pp. 13—17. Available at: [Zbirnyk_ULA_Slavske_2020_compressed.pdf](https://www.zbirnyk_ula_slavske_2020_compressed.pdf).
9. *QS World University Rankings 2022*. (2022). Available at: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/>.
10. *World Guide to Library, Archive and Information Science Education: Third new and completely revised Edition*. (2017). KG Saur München.
11. The Swedish School of Library and Information Sciences. (2022). *BOBCATSSS Association Newsletter (A.K.A European Association for Library and Information Education & Research, EUCLID)*, 44. Available at: <https://bobcatsss.info/>.

Надійшла до редакції 3 червня 2022 року

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 272-732.2(456.31)+271.4]-6/-7(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2022.6(311).12-19

Микола Сенченко,
директор Книжкової палати України, професор,
e-mail: director@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7445-5185>

Цивілізаційний проєкт "Папська імперія Риму": від Священної Римської імперії до хрестових походів*

У третій статті, присвяченій планам Ватикану щодо встановлення світового панування, розглянуто період реалізації цивілізаційного проєкту "Папська імперія Риму" від Священної Римської імперії до хрестових походів.

Ключові слова: Ватикан; католики; уніати; єзуїти; конгрегації; орден; Ротшильд; цивілізаційні проєкти; світове панування; політика; гроші

Під Священною Римською імперією (962—1075)

У 962 р. Оттон I з Адельгейдою урочисто вступив у Рим, де 2 лютого вінчався в соборі Святого Петра імператорською короною. Саме цю дату вважають днем народження Священної Римської імперії, що проіснувала до наполеонівських воєн. Однак коронацією владолубний німець не обмежився. На відміну від колишніх імператорів, він мав цілком конкретний погляд

на питання єдиноначальності й не міг змиритися із законом, відповідно до якого пап обирали, а не призначали. Крім того, примітивний вояка навіть не припускав думки, що на території, котра належала йому, може існувати ще чиясь влада. Інакше кажучи, рішучий тевтон намагався збудувати так звану вертикаль влади.

Ось коли Октавіану (Папі Іоанну XII) справді стало зле! Претензії Оттона вибивали з-під його ніг не так адміністративну, як фінансову базу.

* Продовження. Початок див.: Вісник Книжкової палати. 2022. № 4. С. 3—12; № 5. С. 3—9.

Загалом, як це часто трапляється в житті, між колишніми союзниками виник конфлікт, унаслідок якого Октавіан був вимушений бігти зі столиці, а Оттон I увійшов до міста й скликав собор, що позбавив влади нащадка Мароції. Цікаво, що ухвалення такого рішення конклав архієреїв пояснює тією обставиною, що Октавіан не знав латину (неначе він знав її на момент обрання!).

У результаті Папою був обраний Лев VIII (963—965), після чого розпочалося найцікавіше. Оттон I, вважаючи, що все владнав, зі спокійним серцем полишив Рим, куди негайно повернувся Октавіан, що змусило нового понтифіка терміново тікати. Просто дивуєшся, спостерігаючи за нестримністю цих політичних змін — усе сталося буквально наступного дня після його обрання. Про це X ст. ! І як усі встигали? Отже, в Римі знову запанував Октавіан, але за кілька місяців помер, і римляни поквапилися вкотре обрати главу Католицької церкви.

Новий Папа Бенедікт V (964) недовго насолоджувався владою. Німецький імператор увірвався до Рима, вигнав понтифіка, а на Святому Престолі відновив Лева VIII, після чого рушив походом на південь Італії, щоб приєднати її провінції до імперії. Однак ані йому, ані його спадкоємцеві Оттону II це не вдалося. У 983 р. і цей імператор помер, а його наступник, трирічний Оттон III, через 11 років, коли йому було лише 14, узяв кермо влади імперією у свої руки. А вже за два роки, тобто 996 р., вінчався короною короля Італії й імператора римлян. Невдоволені містяни заспокоїлися лише після того, як 998-го Оттон III увійшов до міста та штурмом захопив Замок Святого Ангела — цитадель римської незалежності. Своєю резиденцією він обрав палац на Палатинському пагорбі — історичному символі імперської величі, звідки керував звитяжними війнами з об'єднання Німеччини, Північної та Південної Італії.

Утім, успіх Оттона III виявився нетривалим, а відтворена ним держава — неміцною. У 999 р. від неї від'єдналися південні володіння, що знову надало шанс маркграфам Іврейським претендувати на найвищий титул. Оттон III розгромив претендентів на трон, повернувся в Рим як переможець, але жити в місті так і не зміг: занадто самолюбні й волелюбні були його громадяни, багато творчості, мало дисципліни та порядку. Чим би все закінчилося, невідомо. Проте у справу знову втрутився гравець на ім'я "доля": 1002 р. Оттон III, геніальний, добре освічений і начитаний хлопець, який вільно спілкувався грецькою та латиною, мріяв відродити чудові часи античності, помер у віці 22 років, після чого

Вічне місто знову поринуло у традиції похмурого варварства з усіма його "принадами", головною з яких було цілковите беззаконня.

Після смерті Оттона маркграф Іврейський нарешті здобув жадану корону Італії. Здавалося, німецьке панування добігло кінця. Однак 1004 р., після низки блискучих перемог над іншими претендентами, кузен померлого юного імператора Генріх II вирвав вінець із рук слабкіших маркграфів. Окрім того, у Римі Генріх захопив Латеранський собор, після чого змусив громадян обрати його Папою Бенедиктом VIII (1012—1024). Новий володар спирався на підтримку нащадків Мароції й Альберіка, представник яких Феофілакт 1012 р. увійшов із війською у Рим. Через два роки він коронував Генріха й домігся від нового імператора згоди на призначення свого брата Романа главою міської адміністрації (сучасно — мером). Після смерті Бенедикта 1024 р. Роман став Папою Іоанном XIX (1024—1032). Імператор помер того самого року, ненадовго переживши свого духівника.

У 1027 р. Папа Іоанн XIX коронував імператора Конрада II, після чого успішно правив ще шість років і помер, підготувавши Папський Престол для Феофілакта, свого племінника й сина графа Тускуланського Альберіка III. Малолітньому Папі Бенедикту IX (1032—1044) на момент обрання було лише 12 років, хоча офіційні хроніки наполягають на віці 18–20 років. Молодий гульвіса пустився в розпусту й пияцтво, в чому, за деякими свідченнями, перевершив усіх своїх попередників. Багатьох Бенедикт IX не влаштував, але хто саме організував замах, що так налякав розбещеного понтифіка, який утік з міста, — невідомо. Це не головне, важливе інше: дуже скоро він повернувся в супроводі німецьких полків, що не так, правда, налякало, як обурило волелюбних римлян. Вони підняли повстання (1044) і вигнали Бенедикта IX із міста, а замість нього проголосили Папою Сильвестра III (1045), який у вдячність щедро розплатився золотом із вождем повсталих Джирардо. І тут розпочинається ще одна історія, котра могла б лягти в основу захопливого любовного роману, трилера чи мелодрами.

Джирардо мав доньку, яка вродою затьмарювала жінок не лише Рима та передмістя, а й, подейкували, усієї Італії. І за іронією долі в неї шалено закохався не хто інший, як повалений Папа Бенедикт, який вирішив будь-що одружитися з красунею. Проте духовна особа, хоч і позбавлена посади, зробити цього не може. І тоді новоспечений "Ромео" відмовився від духовного сану, розстригся, знов узяв ім'я Феофілакта, після

чого полинув до тієї, яка цілком заволоділа його тілом і душею, з вельми кокетною й привабливою фінансовою пропозицією, але несподівано для себе дістав відмову. І що б ви думали, він зробив у відповідь? Кинувся з Тарпейської скелі? Ні! Отруївся вишуканою отрутою, приготованою східними чаклунами з тисячі трав? Знову не вгадали! Убив невдячну дівчинку, що наважилася відмовити знатній і відомій особі? Ні!!! Він повернув собі духовний сан, зібрав прибічників, вигнав із міста Сильвестра та знову став Папою Бенедиктом IX.

Здобувши перемогу над ворогами, понтифік вирішив, що долю все-таки не варто випробувати, і здійснив дуже важливий для майбутнього західної культури крок: за 650 кг золота продав титул Папи (саме так!) своєму хрещеному батькові, Іоанну Граціану, який став Папою Григорієм VI (1045—1046). Останній, утім, не позначився жодними пам'ятними діями, за винятком, щоправда, одного: його капеланом був чернець на ім'я Гільдебранд, який згодом став однією з найвизначніших осіб на ватиканському троні — Папою Григорієм VII (1073—1085). Однак це станеться за кілька років, а доти Рим жив звичайним неспокійним життям, насолоджуючись захопливими видовищами: низкою правителів, котрі змінюють один одного, та пишними церемоніями вінчання світських і духовних владик.

У 1046 р., через рік після того, як заповзятий Бенедикт-Феофілакт спромігся отримати грошову вигоду з продажу титулу, на Рим посунув військо король Генріх III, який запропонував городянам обрати собі Папу. Проте нерозсудливі піддані відмовилися, чим неабияк здивували грізного германця, який мусив призначити Папу самотужки. Його вибір зупинився на єпископі Бамбергському, який став Папою Климентом II (1046—1047). Позбавлений влади покупець пастирської влади Григорій VI вимушений був полишити посаду, що обійшлася йому так дорого, та виїхати в Німеччину разом з імператором. Його супроводжував вірний супутник і соратник Гільдебранд.

Як тільки невгамовний Бенедикт-Феофілакт дізнався, що армія кайзера пішла з міста, то негайно вирушив туди зі своїми головорізами, скинув із трону Климента II і знову, вже втретє, став Папою. Слід зауважити, що роки постійної боротьби за владу, пригод, втеч і вторгнень не поліпшили характеру священника-авантюриста: поведінка його була жахливою, що, звісно, обурювало паству. Закінчилося все так само, як і починалося: повстання, скидання, вигнання. Більше на історичній сцені він не з'являвся.

Заколот у Римі спонукав імператора повернутися, аби врешті-решт угамувати темпераментних дітей Півдня, більше схильних до безладу, аніж до порядку. Генріх III призначив первосвященником етнічного німця під ім'ям Дамасія II (1048), цілком обгрунтовано вважаючи, що співвітчизник, який звик до порядку, заспокоїть занадто емоційних південних мешканців. Утім, його надіям не судилося виправдатися: за 23 дні новий Папа відійшов у засвіти, а його місце на престолі посів єпископ Бруно під ім'ям Лева IX (1049—1054).

Саме цей великий політик підготував трамплін для чергового зльоту Рима, що спромігся досягти проектної висоти! Новий пастир відразу продемонстрував вірянам невимірну глибину свого упокорення перед Всевишнім. Неначе апостол Петро, він увійшов до міста босоніж (!) — у лютому, коли час для прогулянок без взуття не найсприятливіший навіть на спекотливому Півдні! Проте обраний до цього на Вормському соборі патріарх усе зробив правильно. Місто, що внаслідок нескінченних переворотів і повстань поринуло в безнадійні злидні, не витримало б видовища пишних урочистостей. Після цього Папа став благати вірян про допомогу столиці, що конала з голоду. На його заклики відгукнулися жителі Беневенто, що врешті-решт врятувало безнадійну ситуацію.

Папа Лев IX був зятим прибічником церковної реформи й основні зусилля зосередив на підвищенні морального рівня духовництва. За його правління знову було висунуто вимогу до всіх священнослужителів, починаючи від судового писаря, дотримуватися celibату (безшлюбності) та введено жорсткі заходи проти симонії (торгівлі церковними посадами).

У той період сталася подія, яку, з погляду сучасних PR-технологій, визнали б найскандальнішою: 1050 р. у Рим прибув для покаяння шотландський король Макбет, якого за пів століття Шекспір звинуватив у вбивстві законного правителя маленької гірської країни на півночі Британського півострова та в узурпації королівської влади.

Загалом, усе було б добре з правлінням Папи Лева IX, коли б не одне "але". Згадаймо основний історичний закон розвитку проектів: кожен глобальний проект тяжіє до експансії! Спокуси розширитися за рахунок сусідів не уникнув і римський проект часів Лева IX. Його прагнення підпорядкувати Південь Італії, що перебував під церковною юрисдикцією константинопольського патріарха, призвело до конфлікту з візантійською церквою. Згодом він вилився у Великий розкол, що остаточно розділив християнську церкву на дві

основні гілки: Західну та Східну, після чого папський проект вступив у черговий період хаосу.

Велика схизма та Флорентійська унія (1054—1439)

Велика схизма — так назвали історики розкол християнської церкви на католиків і православних. Стався він 1054 р. за часів правління Папи Лева IX і константинопольського патріарха М. Кіруларія. Безпосереднім приводом для неї послужила суперечка через південноіталійські парафії, з церковної служби яких розпочалося активне витіснення грецького обряду. У відповідь Кіруларій заклав усі храми латинського обряду в підпорядкованих йому землях. Папський нунцій Гумберт, який прибув у Константинополь для переговорів щодо розбіжностей, образився на те, що патріарх тривалий час його не приймав і неналежно поводився з депутацією. За власною ініціативою 16 липня 1054 р. він прокляв Кіруларія та його оточення. 20 липня того самого року патріарх відповів Соборною постановою, в якій Папу та його прибічників оголосили еретиками й відлучили від церкви.

У горезвісному документі патріарх пригадав католикам усе: і догмат про філіюкве, і гоління борід священниками, і правило celibату. Історично цей розкол був неминучим підсумком черги непримиренних суперечностей між двома головними гілками християнства:

- розвиток у Західній церкві теорії про королівську владу як знаряддя в руках церкви;

- поява документа під назвою "Костянтинів дар" — грамоти, згідно з якою імператор Костянтин Великий дарував римським первосвященникам владу над Італією та західними провінціями імперії, а також над всіма іншими ієрархами церкви й світськими владиками;

- визнання Папою Іоанном VII (705—707) права Римського понтифіка не лише на помазання монархів, а й на позбавлення їх влади;

- визнання Царгородом "апостольського" походження константинопольського патріаршого престолу від старшого брата святого Петра апостола Андрія, що виключало домагання пап на старшинство у світовій християнській ієрархії;

- звинувачення Римської церкви з боку східних церков у спотворенні догматизму, порушенні церковної дисципліни, обрядів і богослужіння;

- заборона на згадування пап під час богослужіння за грецьким обрядом від початку XI ст.;

- активна місіонерська діяльність Рима на територіях, що належать до єпархії Константинополя, і зростання там кількості парафій латинського обряду.

Наступними роками релігійні суперечності лише загострювалися й посилювалися:

- 1075 р. Папа Григорій VII оприлюднив буллу "Диктат Папи", що ставила монархів у стан васалів Риму;

- Папа Інокентій III (1198—1216) оголосив пап прямими намісниками Христа на землі;

- Папа Боніфаций VIII (1294—1303) проголосив понтифіка верховним арбітром і "вселенським правителем".

Апогеєм міжцерковного конфлікту стала пряма інтервенція Рима й захоплення Константинополя хрестоносцями 1204 р. На його руїнах було проголошено Латинську імперію, яка, однак, проіснувала недовго. Вигнання католиків із Константинополя не забезпечило Грецьку церкву від подальших спроб Святого Престолу приєднати її до себе. Навіть великий Михайло VIII Палеолог, воїн, який відбив у гордовитих латинян Царгород, як людина надзвичайно далекоглядна, розумів, що відірвана від Заходу Візантія приречена на поглинання мусульманськими ордами. Тому за підтримки патріарха І. Векка 1274 р. уклав із Римом так звану Ліонську унію, котра протрималася лише сім років і була забута вже за правління сина імператора-визволителя.

Однак загроза повного знищення османами Царгорода, особливо після того, як візантійський імператор не зміг здолати султана Орхана у відкритому бою і, більше того, поступився йому значними територіями поблизу столиці, вимагала від його правителів і духовництва пошуку сильних союзників, якими тоді були винятково країни Західної Європи (Русь тільки-но зводилася на ноги після татаро-монгольського нашествия).

У відчайдушній спробі врятувати ситуацію Андронік III, який захопив престол через брехню й усунення від влади діда та батька, за що і був, напевно, позбавлений заступництва Всевишнього, попрямував в Італію, розраховуючи на допомогу Венеції та Папи. Ті швидко зметували, які політичні дивіденди можна здобути з жалюгідного стану Східної імперії, ласкаво та з найвищими почестями прийняли базилевса й погодилися допомогти, але за однієї умови: Православна церква мала схилити голову перед величчю Риму та його понтифіка.

Розпочалися інтенсивні переговори і, як би зазначили в наш час, політичні консультації. Процес сприяв тому, що 1439 р. спочатку у Феррарі, а потім у Флоренції відбувся Вселенський собор, який завершився 5 липня того самого року підписанням у церкві Санта-Марія-Новелла угоди про возз'єднання церков на умовах визнання Православною церквою латинського

догматизму й верховенства Папи Римського за збереження православних обрядів. "Ми визначаємо, — наголошено в тексті унії, — що Святий Апостольський Престол і Римський Понтифік має пр мат на усій земній кулі, і що цей Римський Понтифік є Спадкоємцем блаженного Петра, Князя Апостолів, та істинним Вікарієм Христа, Главою всієї Церкви, Пастирем і Учителем усіх християн, і що Господь наш Ісус Христос в особі святого Петра дав йому повну владу направляти й управляти усією Церквою, — як це також засвідчено в діяннях Вселенських Соборів та у святих канонах".

Урочиста церемонія підписання унії, що де-юре визнавала загибель православ'я, проходила в присутності імператора й Папи, а також 115 католицьких і 33 східних ієрархів, з яких лише православний богослов митрополит Марк Ефеський відмовився поставити під нею автограф (константинопольський патріарх уникнув цієї ганьби лише внаслідок смерті). А от митрополит Московський Ісидор завізував її, за що і був відразу ж після повернення в Москву позбавлений влади великим князем Василем з повної згоди й схвалення народу: "Навесні 1441 р. Ісидор прибув у Москву з дружнім посланням Папи до великого князя Василя; у першій же літургії в Успенському соборі Ісидор згадав, замість вселенських патріархів, Папу Євгенія, а після закінчення служби диякон його з амвона прочитав постанову Флорентійського собору. Однак великий князь Василь тут же, в храмі, став викривати Ісидора, наказав звести його з престолу і, взявши під варту в Чудовому монастирі, скликав на собор єпископів і знатне духовництво, які визнали постанову Флорентійського суперечною давньому православному вченню. Восени 1441 р. Ісидор утік до Твері, але великий князь Тверський ув'язнив його. З Твері Ісидор перебрався у Новгород литовський, а звідти — у Рим. Під час облоги турками Константинополя Ісидор перебував у стінах міста й пропонував імператорові Костянтину допомогу Папи за умови, що грецьке духовництво визнає постанову Флорентійського собору. Після взяття турками Константинополя Ісидор потрапив у полон, але втік із неволі в Рим, де й помер 1462 р., маючи звання константинопольського патріарха".

Після цього випадку русичі стали сприймати великого князя/правителя/царя як істинного захисника віри та опори православ'я, а російське духовництво вирішило самостійно обирати митрополита на соборі своїх архієреїв.

Слід зауважити, що тріумф Рима тривав недовго, оскільки майже всі православні священ-

нослужителі відреклися від унії відразу після повернення у власні єпархії. Вони вимушені були поставити підписи через потужний тиск сторони, що приймала, адже їх в Італії утримували напівголодними й шантажували недвозначними натяками на фізичну розправу у разі відмови підписати унію. Говорячи сучасною мовою, унію так і не було ратифіковано православними соборами ані в Москві, ані в Константинополі. А 1443 р. Єрусалимський собор за участю Єрусалимського, Антіохійського й Александрійського патріархів (головних після Константинопольського) відлучив усіх прибічників унії від церкви. Остаточною крапкою в цій невдалій спробі захоплення Римом воістину вселенської влади стало усунення 1450 р. у Царгороді патріарха-уніата Григорія Мами і обрання на Апостольський Престол прибічника православ'я Опанаса. Однак це не врятувало Візантію від остаточної загибелі: через три роки, 1453-го, Константинополь захопили турки-османи, останній імператор Костянтин XI Драгаш загинув у бою, центр православ'я перемістився в Москву, котру відтоді вважали головною перешкодою на шляху Римської імперії до світового панування.

Хрестові походи, релігійні війни

Повернімося в XI ст. Для вигнання арабів із Сицилії Папа запросив у південну Європу війовничих норманів, які, розгромивши іновірців, не зупинилися, а продовжили пограбування, вчинивши кілька набігів і на Рим. Понтифік очолив римське ополчення, яке, втім, було вщент розбито зухвалими північними вояками. У 1053 р. Папа Лев IX був полонений і тривалий час перебував у почесному ув'язненні. Врешті-решт йому вдалося відкупитися й повернутися додому, в Рим, де він незабаром і помер. Після Лева IX, відповідно до імператорського указу, на правління призначили ще одного німця, Гебгарда, який узяв собі ім'я Віктора II (1055—1057).

У 1056 р. війовничий імператор Генріх III залишив свої володіння малолітньому Генріхові IV, що відразу порушило нетривалий спокій. Чотирирічний імператор не міг контролювати авантюристів, які поривалися до влади й амбіції яких зросли зі смертю Віктора II. Після нього Папою став рідний брат могутнього феодала, герцога Нижньої Лотарингії Готфріда Бородатого Фрідрих, який увійшов в історію під ім'ям Стефана X (1057—1058). Утім, нічим особливим він не вирізнявся, за винятком невеликої, але дуже важливої деталі: саме Стефан звів у сан архідиякона славнозвісного Гільдебранда.

У 1058 р. у Рим увірвалися прибічники Гускуланського дому (спадкоємці вже добре

відомого Бенедикта-Феофілакта), які повалили германського протезе й звели на Престол свого представника — Папу Бенедикта X (1058—1059), що цілковито не влаштувало Гільдебранда. Йому вдалося з допомогою вдови колишнього німецького імператора Генріха III королеви Агнеси створити коаліцію, до якої також увійшли Готфрід Бородатий і його дружина, маркграфиня Тосканська Беатриса. Вони домоглися скликання так званого Сієнського собору, що ухвалив рішення позбавити влади Папу Бенедикта X, а на його місце обрати Миколу II (1059—1061), при якому Гільдебранд став першим радником прелата. Не без його наполегливих зусиль 1059 р. було ухвалено спеціальний закон, що регулював вибір верховного духовного владики Заходу. Віднині це могла робити тільки спеціальна колегія кардиналів. Важливе історичне рішення багато в чому зумовило хід подальших подій.

У 1061 р. Микола II помер, і Гільдебранд звів на престол свого ставленика, Папу Олександра II (1061—1073), що викликало розкол у стані колишніх союзників, оскільки германці хотіли бачити на цьому місці власну людину — єпископа Парми Пьетро Кадало. Проти норовистого Гільдебранда було спрямовано військо, яке, дійшовши до міста Бенцо, зупинилося й, довго не мудруючи, проголосило Пьетра Папою Гонорієм II (1061—1072). Отже, на певний час у прибічників католицької віри виявилися відразу два папи, що категорично не влаштувало Гільдебранда, який на той час набув і сил, і досвіду. За допомогою архієпископа Кельна Ганнона він захопив в полон ще зовсім малого Генріха IV, усунув від влади королеву Агнесу й проголосив єдиним Папою Олександра.

Проте германці, з властивою їм упертістю, продовжували наполегливі спроби посадити у Ватикані свою людину. Це закінчилося поверненням Гонорія II і затяжною війною, в якій Гільдебранд за допомогою найманців-норманів здобув перемогу. Папою знову став Олександр, а королева Агнеса 1067 р. приїхала в Рим для покаяння з 17-річним сином, який вів розкішне життя, подібно до попередніх юних правителів.

У 1073 р. нарешті сталася подія, на яку так довго чекали всі, хто мав бодай найменший стосунок до високої політики Заходу: після смерті Олександра II на папський престол зійшов сам Гільдебранд, що став Папою Григорієм VII. Так розпочався новий, четвертий цикл розвитку папської цивілізації. Зауважимо, що до цього часу вже стався остаточний розкол Християнської церкви на православних і католиків (так

звана Велика схизма 1054 р.), тому одним із головних завдань Григорій-Гільдебранд вважав об'єднання всіх гілок церкви під своїм, зрозуміло, володарюванням. Проте щоб досягти мети, він мав здобути сильну підтримку, передусім тих осіб, які мали необхідні фінанси й важелі політичного впливу. Зрозуміло, що після тривалих років протистояння з імператорським двором шукати союзників потрібно було деінде. І він знайшов їх в особі двох красунь, які стали його відданими прихильницями!

Одна з них — уже відома маркграфиня Тосканська Беатриса, друга — її донька Матильда, батьком якої був Боніфацій із Каносси, найбагатший феодал Італії, володар великих земель і гучних титулів. У 1052 р. його позбавили життя вороги, після чого дружина, яка доводилася донькою герцогові Верхньої Лотарингії, зважилася на другий шлюб. У 1054 р. вона вийшла заміж за Готфріда Бородатого, герцога Нижньої Лотарингії, а для скріплення союзу погодилася віддати доньку Матильду за горбатого сина нового чоловіка.

Утім, шлюб виявився невдалим. Матильда, яку багато що не влаштувало, полишила свого огидного супутника. Ображеного чоловіка, мабуть, таке рішення обурило, адже він спробував силоміць повернути невдячну половину. Та ба! Матильда на той час встигла придбати могутнього заступника й союзника в особі Папи Григорія-Гільдебранда. Ласі до брудних чуток літописці (журналісти того часу) відразу звинуватили Папу в любовному зв'язку з чарівною утікачкою. Проте ці плітки не підтверджені конкретними фактами, а тому залишаються на совісті тих, хто їх розпускав.

Гільдебранд був видатним діячем своєї доби, мудрим і далекоглядним політиком, глибоко релігійною людиною, відданою символу католицької віри. Чудово усвідомлюючи, що влада духовна має щонайменше залежати від усього мирського, він намагався затвердити правила глави церкви, що обмежували зв'язок із матеріальним світом. Саме тому й наполіг на суворому дотриманні закону про celibat і симонію.

У 1074 р., вірний ідеалам релігійної чистоти, Григорій VII відлучив від церкви всіх священнослужителів, які мали дружин чи випадки аморальної поведінки, а також брали участь в аферах із купівлі-продажу церковних посад. У 1075 р. він пішов далі й своєю буллою позбавив світську владу права інвеститури (призначення на духовні посади), чим вибив основний козир із рук німецьких імператорів. Звісно, цей крок викликав невдоволення двору й феодалів, які, сплативши

за допомогу якомусь Ценціо (Ченчо), взяли Папу в полон у церкві Санта-Марія-Маджоре, де він проводив службу.

Проте Григорія VII, який мав неабияку популярність поміж народу, майже миттєво звільнили, після чого Папа вирішив напоумити Генріха IV, пригрозивши йому відлученням від церкви. Цей намір привів дозрілого для великих діянь хлопця в лють, і він вирішив помститися самовпевненому утримувачеві Престолу Петра. Спочатку він зібрав Вормський собор, який позбавив Папу влади, а згодом, вважаючи, що цього замало, — зібрав другий собор у П'яченці, який підтвердив законність попередньої постанови.

Однак не таким був Гільдебранд, щоб спасувати перед труднощами та скласти зброю без бою: у відповідь на демарш Генріха він прокляв учасників обох соборів і самого Генріха. Так, не простим виявився цей Папа! До того ж украй доречно від руки найманого вбивці загинув чоловік Матильди Готфрід Горбатий, а слідом за ним померла її мати Беатриса. Чарівна союзниця Гільдебранда стала найбагатшою жінкою Європи: від прадіда їй дісталися графства Реджо, Модена й Мантуя, від діда — графства Брешія та Феррара, від батька — маркграфство Тосканське, від матері — помістя в Лотарингії й, окрім того, землі у графствах Верона, Парма, Лука, Романія та Піза. У відповідь на це німецькі феодалі заметушилися та пообіцяли позбавити Генріха влади, якщо з нього не буде знято найвище відлучення. І ані гнів монарха, ані його твердження про те, що Папа перебував в амурному зв'язку з Матильдою, йому вже не допомогли.

На цьому політичному тлі сталася подія, що зумовила майбутню велич і незалежність Папського Престолу. Генр х IV вирушив у замок Каноссі — родове гніздо Матильди в графстві Реджо поблизу кордонів із Пармою, — щоб схилити коліна перед Папою та просити вибачення. Знаменний акт визнання європейськими монархами васалітету від Риму відбувся 1077 р.

Німецькі феодалі були дуже невдоволені й у відчайдушній спробі реваншу проголосили своїм главою Рудольфа Швабського, але Генріх його розгромив, а сам став готуватися до реваншу та походу на Рим.

Гільдебранд вкотре продемонстрував винятковий талант дипломата 1080 р., визнавши королем Рудольфа Швабського й повторно відлучивши від церкви Генріха. Крім того, він позбавив його корони (!) і прокляв зброю! Це була справжня війна. Генріх відповів Папі аналогічним відлученням і прокляттям, миттєво вінчався в Равенні короною італійського короля та при-

значив Віберта новим Папою Климентом III (1080—1100), після чого здійснив облогу Рима, щоправда, невдалу. Відтак він доволі успішно бився з військом Матильди в Північній Італії.

У 1083 р. армія Генріха все-таки увірвалася в Рим, захопила Ватикан і полонила неслухняного Гільдебранда в Замку Святого Ангела. У 1084 р. Генріх нарешті вінчався імператорською короною з допомогою свого протеже Климента III. Однак на порятунок Григорію-Гільдебранду прийшли нормани на чолі з герцогом Робертом Гюїскармом. Генріх зі своїм маріонетковим Папою були вимушені спішно полишити місто, а люті мешканці Півночі звільнили Григорія VII. Місто, громадян та майно віддали на розграбування норманським воїнам. Так, Григорій-Гільдебранд перемиг, але цей тріумф водночас виявився й найбільшою поразкою: він не міг більше правити в місті, яке сам прирік на приниження, й вимушений був полишити Рим разом із чужинцями. У 1085 р. Гільдебранд помер у Салерно, де і був похований.

Папський Престол виявився вакантним, і що дивно: уперше за багато років не було жодного охочого його зайняти! Конклав обрав якогось Дезидерія, але той відмовився від такої високої честі. За два роки йому вдруге запропонували тиару, і він знову не прийняв її. Тоді чоловіка обрали силоміць: змусили надіти папське вбрання й всадили на трон під ім'ям Віктора III. Проте за чотири дні він утік, зрікся сану та усамітнівся у віддаленому абатстві. Норовливого обранця врешті-решт відшукали й повернули в Рим. Від ненависної синекури бідолаха врятувала лише смерть, після чого Папою став виходець із Франції Урбан II (1088—1099).

Оскільки весь цей час другий Папа Климент III, ставленник німецьких феодалів, не залишав спроб повернути Престол, Урбан зробив дуже рішучі кроки для залучення останніх на свій бік. Він, зокрема, умовив Матильду вийти заміж за могутнього герцога Баварського на прізвисько Товстий, якому на момент одруження виповнилося лише 17 років. Згодом залучив Конрада, сина Генріха IV, якого зробив королем Італії. Ці події сприяли тому, що 1093 р. став тріумфальним для Урбана II. Щоб відвернути лицарів, яких на той час розплодилася сила-силенна, від європейських справ, він закликав усіх небайдужих християн до хрестового походу. Так розпочалася нова доба в розвитку Папського проекту, яка відкрила лицарям шлях до сакральних таємниць та предметів християнства, що зберігалися в Землі Обітованій у "нечестивих іновірців".

Отже, супротивником Римської імперії в битві глобальних проектів, разом зі знесиленою

Візантією та німецькою ідентичністю, що, навпаки, набирала силу, став Халіфат. Саме він, завдяки тюркському складникові, дістав друге дихання й створив найбільшу імперію в Передній Азії — Сельджуцький султанат. Усього було здійснено дев'ять хрестових походів, зокрема: Перший хрестовий похід (1096—1099); Другий хрестовий похід

(1147—1149); Третій хрестовий похід (1189—1192); Четвертий хрестовий похід (1202—1204); Хрестовий похід дітей (1212); П'ятий хрестовий похід (1217—1221); Шостий хрестовий похід (1228—1229); Сьомий хрестовий похід (1248—1254); Восьмий хрестовий похід (1270).

(Далі буде)

Список використаної літератури

1. Ачлей А. Битва глобальных проектов. В 3 ч. Часть 1. Евреи, католики, шииты, "васпы" / Александр Ачлей. — Москва : Вольт, 2011. — 240 с.
2. Браун Д. Ангелы и демоны / Д. Браун ; перевод с английского Г. Б. Косов. — Москва : АСТ : Льюкс, 2005. — 606 с.
3. Фраттини Э. Священный Альянс. Палачи и шпионы Ватикана / Эрик Фраттини. — Москва : Эксмо, 2007. — 576 с.

Mykola Senchenko,

Director of the Book Chamber of Ukraine, Professor

Civilization project "Papal Empire of Rome": from the Holy Roman Empire to the Crusades

The third article, devoted to the Vatican's desire for world domination, examines the period of implementation of the civilizational project "Papal Empire of Rome" from the Holy Roman Empire to the Crusades.

Keywords: *Vatican; Catholics; Uniates; Jesuits; congregations; order; Rothschild; civilization projects; world domination; policy; money*

References

1. Achlej A. (2011). *Bitva globalnyh projektov. V 3 ch. Chast 1. Evrei, katoliki, shiity, "vaspy"*. Moskva: Volant.
2. Braun D. (2005). *Angely i demony*. Moskva: AST: Lyuks.
3. Frattini E. (2007). *Svyashennyj Alyans. Palachi i shpiony Vatikana*. Moskva: Eksmo.

Надійшла до редакції 10 травня 2022 року

УДК 077.5Instagram:793-045.23(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2022.6(311).19-26

Оксана Балюн,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри видавничої справи та редагування

Видавничо-поліграфічного інституту КПП ім. Ігоря Сікорського,

e-mail: o.baliun@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7676-9049>

Діана Трубіна,

магістр кафедри видавничої справи та редагування

Видавничо-поліграфічного інституту КПП ім. Ігоря Сікорського,

e-mail: diankatrubina7@gmail.com

Тетяна Фісенко,

кандидат наук із соціальних комунікацій,

доцент кафедри видавничої справи та редагування

Видавничо-поліграфічного інституту КПП ім. Ігоря Сікорського,

e-mail: tfisenko@gmail.com

Особливості просування розважальних проєктів на платформі Instagram

Актуальність проблематики комунікативної ефективності просування проєктів в Instagram зумовлено потребою збільшення науково обґрунтованих досліджень, в яких було б здійснено аналіз технологій, складників і методів розміщення контенту в соціальних мережах, зокрема на платформі Instagram. **Метою** дослідження є визначення алгоритму формування комунікативної ефективності розважальних проєктів у соціальній мережі Instagram на прикладі дослідження кейсів ресурсів Netflix, Epicfuture, Be.bloote, реалізованих 2019 р. **Методологічною основою** розвідки є сукупність методів наукових досліджень: аналізу та синтезу, порівняння й системний підхід. **Результати** дослідження дали змогу виявити особливості формування брендів систем комплексів просування в соціальній мережі.